
ŽIVOT

BR. V.

STUDENI 1927.

GOD. VIII.

Evropa i kralj Lear

U poznatoj Shakespeareovoj drami jada se kralj Lear Kentu.

Ti misliš,
Da to je mnogo, što nam prodire
Do kože bijesni vihor. Tebi jest —
Al gdje se veća bolest smjestila,
Neznatnija se jedva osjeća.
. . . . . Bura ta
U mojoj duši mojim čutilima
Oduzimlje svak drugi osjećaj
Do onoga, što nju obuzima.
Neharnosti u dječel — Nije li
To kao kad bi usta razgrizla
Tu ruku zato, što im hranu pruža? —
Al ja ću ljuto kazniti — ne, ne ću
Da plaćem već.
. . . . . Regan! Goneril!
Vaš stari, dobri otac, čije je
Podašno srce sve vam dalo,
Na ovom putu čeka ludilo (Kralj Lear, IV. čin).

Tako tuži kralj, koji je svojoj djeci porazdijelio svu svoju baštinu. I ovako dobrog oca tjeraju vlastita djeca na — ludilo. Zašto? Kako?

U tom je duboka tragedija tog vladara. No u toj je drami veliki engleski pjesnik ocrtao i sudbinu današnje Evrope. Lear i Evropa XX. vijeka imaju mnogo sličnosti i mnogo zajedničke gorkosti.

1. Dioba.

Lear je ostario, pa hoće da se odreče vlasti i kraljevstva. On ima tri kćeri, pa će to njima i predati; za se će zadržati 100 vojnika kao počasnu pratnju, neko će doba živjeti kod jedne kćerke i drugo kod druge. To je njegov nacrt. No prije nego ga i u djelo stavi, hoće da vidi kako li ga te kćeri ljube, pa veli:

..... Amo zemljovid! — Jer, znajte,
 U tri smo dijela svoje kraljevstvo
 Razdijelili i namjera je naša,
 Da stresemo sa svoje starosti
 Sve brige i sve muke pa da ih
 Na mlade sile svalimo i tako
 Rasterećeni da se vučemo
 U susret smrti. Sine Cornwall
 I jednako nam dragi Albany,
 U ovaj čas je stalna volja nam
 Odredit miraz našima kćerima,
 Da budući se spriječe razdori.
 Kralj francuski i vladar burgundski,
 Takmaci dični oko ljubavi
 Najmlađe naše kćeri, borave
 Na dvoru nam već dugo zaljubljeni
 I čekaju naš odgovor. — Al čujemo,
 O kćerke moje — jer sad hoćemo
 Odreći se vlasti i zemalja
 I državnih posala, — koja će
 Izjavit nam, da najviše nas ljubi?
 Da uzmognemo najobilnije
 Darivat ondje, gdje i priroda
 Govori prva, prvorođena (I. čin).

Goneril i Cornwallova žena Regan, natječu se u laskanju.
 Prva kaže:

O gospodaru, više ljubim vas
 No što je riječ obuhvatiti kadra,
 Srdačnije no očni vid, slobodu
 I svemir, više nego sve, što može
 Ocijenit se, a sjajno je i rijetko, —
 Ko život pun ljepote, zdravlja, časti
 I blaženstva, toliko, ko što je
 Svog oca igđa diiete ljubilo
 I otac ljublien bio. Jezik je
 Za takvu ljubav nemoćan, a riječ
 Siromašna. Od svega tog vas većma
 Još ljubim.

I Regan se izjavljuje:

Ja sam, gospodaru moj,
 Baš istog kova ko i sestra mi
 I cijenim se po njenoj vrijednosti.
 U vjernom srcu svome osjećam,
 Da ona moju ljubav upravo

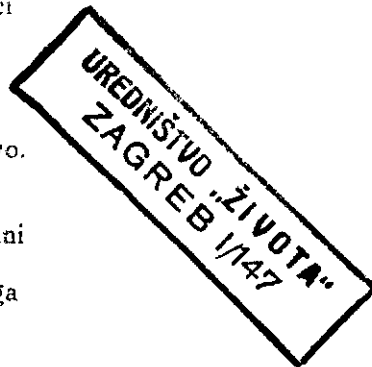
Prikazuje, al preslabo, — jer znajte,
 Da sve su druge radosti mi mrske,
 Što najčišća ih savjest dopušta,
 I ćutim, da sam sretna jedino
 U vašoj miloj ljubavi (l. čin).

Kralj je Lear zadovoljan s ovim izjavama ljubavi, pa podijeli tim dvjema kćerima dva dijela svoga kraljevstva. Što će napokon Cordelija, ta najmlađa kći? Ona je iskrena, uzor prave dužnosti i jednostavnosti. Ona odgovara:

Ja ne mogu nesretna
 Na usta svoje srce podići.
 Ja ljubim vaše veličanstvo, kako
 To dužnost ište, — ni više ni manje (ib.).

Ovo je Leara razgnjevalo, pa Cordeliji ovako kroji odlučno:
 Tvoja istina

Neka bude miraz tvoj. Jer tako mi
 Sunčanog svijetlog koluta — i noći
 I Hekatinih otajstva, sve moći
 Tjelesa nebeskih, od kojih mi
 I živimo i ginemo — ja stresam
 Sa sebe svaku brigu očinsku
 I zajedništvo krvno nam i srodstvo.
 Za tuđinku se smatraj do vijeka
 Mom srcu ti i meni. Divlji Skit
 Il onaj, što se svojom djecom hraani
 I glad svoj toli, bit će jednako
 Mom srcu blizak, jednako ću njega
 Pomagati i žaliti, ko i tebe,
 Što nekad kći mi bješe (l. čin).

Tko su ove tri kćeri u majke Evrope?

To su u XIX. vijeku: loža, demokracija i kršćanska kultura.

Prva je Goneril. Ona se rodila u Engleskoj oko g. 1717., a na kontinent je prešla svršetkom 18. vijeka, da pripravi francusku revoluciju i po njoj se raširi po svoj Evropi i istisne »kršćansku kulturu«. Ložina je sestrice — lažna demokracija. To je Regan. Obce je pogansko, lukavo, neiskreno biće. Oboje će se pobuniti protiv Evrope i Cordelije kao one, koja predstavlja kršćansku kulturu. Sva krivica Cordelijina leži u tome, što se ne zna pretvarati ni laskati; Learu starcu to ne godi, pa tako ni Evropi stara, vječna, jednostavna kršćanska načela. Lear se odreće vlastite kćeri; tako i Evropa svoje kršćanske kulture za francuske revolucije u 18. vijeku i još se nije s njom pomirila. Eto tako da-

nas gospodare u Evropi: loža i lažna demokracija sa svojim kapitalizmom i lošom politikom. Svi cutimo njihov jaram, osobito sada iza svjetskog rata, pa se moramo opipati kao Baldad Sušanin: »Zašto se misli da smo kao sto' a?« (Job 18, 3.)

U 19. i 20. vijeku ustade češće kršćanska kultura, ta moderna Cordelija, na obranu kralja Lear — Evrope, ali se svaki put dižu protiv nje i Fegan i Goneril. Prva kaže:

Nemojte nas učit.

Što nam je dužnost (l. čin).

Goneril se Cordeliji čak i ruga:

Samo ra. tojte

Učediti svome gospodaru, što mu

Fortuna vas ho milostinju čade (ib.).

Obe sestre oralovažuju Cordeliju; otac se je nje odrekao. Zašto? Jer ne ugđa egoizmu svojih sestara; pred ocem voli dužnost i ne pogoduje njegovim lošim sklonostima i strastima. Ona očevidno ustaje protiv tih poćanskih svojstava i zato je sva trojica preziru, mrze i progone. Tu se ispunja ono, što je Krist rekao apostolima: »Kad biste bili od svijeta, onda bi svijet svoje ljubio.« (v 15 19)

No zašto je Evropa pristala uz ložu i lažnu demokraciju? Zašto je otpala od kršćanske kulture? Evropa je prvo pružila ruku, da je vodi, jer se odavna na to pripravila. Poćamši od 14. vijeka humanizam, pa pokvarenost 15. vijeka u doba reformacije, pa u 18. vijeku naturalizam, u 19. vijeku materijalizam do početka 19. vijeka prošla je ona preko raznih stepenica putem svoje arontazije dok nije nadošao čas da se je odrekla svoje samostalnosti i kulturnog vodstva i podala svoju ruku framazunstvu, neka je ono vodi i vlada Evropom i svijetom. K tome ju je framazunška loža znala da laskanjem i očara. Laskanje je ložina moć. Tako eno i sada o recenciji u jednoj beogradskoj loži govori novim framazunima ložin meštari ovaj: »U ovom profanom društvu, iz koga ste se vi dragovoljno izdvojili, vazda je truleži, romićane zlobom, mežnom, osvetom, rođmetanjem i t. d. A naš je jedan od prvih zadatka, da ovo društveno zlo zatiremo u klin, i da kao reakciju njegujemo bratstvo, širimo milosrđe, ljubimo otadžbinu i zaprijavamo se osjećajima istinoljublja« (Neimar, 16. okt. 1926.). To je ono staro oćetovanje lukave raklene zmije »Bit ćete kao bogorica (1 Mojs 3 5). Nitko nije tako slijep kao apostata, pa ga i slijepac lako vodi čak i bez laskanja.

Framazunška je loža dovela sobom iz protestantske Engleske i svoju sestricu, lažnu demokraciju. Njom se loža dići. To je plavina maska, kojom prikrija svoje namjere; ona joj i pomaže, da još lakše zavede i šire mase. Kriva je to »demokracija«, kako ćemo niže vidjeti; po plodovima se poznaje vrst stabla (Mat. 7, 16).

2. Learovi jadi.

Cordelija je pri odlasku kazala svojim sestrama:

Što himba krije, vrijeme će iznaci,
Sramoti grješnik ne može umaci (I. čin).

Tako se i dogodilo. Stari je Lear stanovao najprije kod kćeri Gonerile. No ona već na početku upućuje svoje dvorjanine, neka se loše ponesu prema Learu:

Fokazite toliko

Nemarnosti mi grube vi i drugi,
Koliko vas je volja. Ako mu se
Što ne sviđa, nek ide mo'oj sestri,
A moje srce s njenim slaže se,
Da ne čen o gos. oštva nad sobom.
Još i sad hoće l' di starac taj
Da vrši vlast, a odreo se nje.
Života mi, ludovi stari su
Ko dječica i karan'a im treba,
Kad milovanje ra'zlo izade (I. čin).

Lear odlazi od Gonerile i uzdiše: »O čuo orom, tko se krasno kaže!« Ide k drugoj kćeri. No ta još srce ostupa: ta baha u klade već poslanika koji joj navljuje ošev dolazak. I pred samim kraljem o'zavdava ona svoju sestricu dok napokon ne saspeću u lice:

Stari ste.

Gospodine, i život vam je već
Na rub svojih granica. Ne neki
Zdrav razum bi vas vodit morao
I vladat vama. Ho' bolje vidi
Vaš položaj no sami vi. Pa zato
Govorite se sa'oj sestri i olim,
I recite joj, da je o'adiste,
Gospodine (II. čin).

Jadan starac jadilnic nad svojom sudbinom:

Nečovječne srdobe.

Osvetit ću se jednoj i drugoj,
Pa sav svijet — nešto takvo ću učinit.
Što — ne znam, što — al strava bit će svijetu!
Zar mislite, da plakat ću? Ne, ne ću
Ja plakat. Mnogo imam razloga
Da plačem, ali srce će mi prije
Da prsne na sto tisuća homada
No zaplačem. — Poludit ću! (II. čin).

I sam sluga veli o Ređanu:

I ako ona dušo još poživi,

Pa onda umre smrću običnom,
Sve žene tad će postat nemani (III. čin).

Gonerili predbacuje i njezin muž:

Vi niste, Goneril,
Ni praha vrijedna, što ga vjetar ljut vam
U lice duva. Strah me vaše čudi,
Jer tko god rod svoj prezire, taj nije
Ni samim sobom kadar vladati.
Što ste vi uradile?
Ne kćeri, nego tigrice, — o, što ste
Počinile? Svog oca, blagog starca,
Što časno bi mu tijelo lizao
I medvjed razdražen, — vi barbarke,
Vi izrodi, — obezumile ste.
Pogledaj sebe, davole! Ružoba
Ni u sotone nije tako strašna
Kao u žene (III. čin).

Lear je poludio; po noći bježi i za oluje skriva se u kolibi
na truloj sječki. Svojoj Cordeliji priznaje:

Lud

I smušen ja sam starac. Osamdeset,
Ni časka više niti časka manje —
I da vam kažem posve iskreno,
Strah me, da nisam zdrave pameti.
I rekao bih, da vas poznajem (IV. čin).

I Cordelija će ocu:

Čudo,

Što nisi skupa s pameću i život
Izgubio (ib.).

Napokon su kćeri zarobile svog oca i bacile ga u tamnicu.
U tome im pomaže Edmond. Ovaj je dapače naredio časniku,
neka u tamnici umori Cordeliju i Leara. No taj isti Edmond, kad
je vidio da su se obe sestre — Goneril i Regan — otrovale, te da
će umrijeti, brzo nekako poštedi kralja. Lear ipak na koncu gine
od žalosti za umorenom Cordelijom, koja mu je vazda ostala
vjerna i došla da ga utješi u njegovoj nevolji. Uz djetinje cjelove
govorila je tada ocu:

Mili oče moj!

O ozdravljenje, stavi meni lijek
Na usta, pa nek cjelov ublaži
Te ljute boli, što ih moje sestre
Dvije zadadoše tebi, časni starče (V. čin).

Dvije su loše saveznice Cordeliju bile istisnule iz očeva srca, ali se na koncu pokazalo, gdje je prava dobrota i iskrena ljubav. To je uspjelo prikazati velikomu engleskomu dramatičaru. Samo s jednim ne može da se smiri etički osjećaj. U drami »Kralj Lear« podlijege nepravdi i Lear i Cordelija. Grčki je dramatičar Sofokle u sličnom sukobu našao bolje riješenje. On je predočio u »Edipu na Kolonu«, kako taj kralj umire, ali ipak etički momenat pobjeđuje. Do smrti mu ostadoše vjerne dvije kćeri, Antigona i Izmena, pa se oprostije od njega u plaču. Tezej ih tješi i oprema natrag u Tebu. Tu se zrcali ona misao, koju Kreont izriče: »Pravicom i slab svlada jaka« (Edip na Kolonu) ili ono što veli kor u drugoj drami, t. j. »nepravda peče« (Kralj Edip) i »Živu oni, što pod zemljom počivaju. Davno mrtvi ispijaju za odmazdu krv ubojicama svojim« (Elektra). No bilo kako mu drago, svakako vidimo u Evropi kod lože i lažne demokracije dvije stvari: 1. one muče Evropu gore nego li Goneril i Regan kralja Leara, 2. ali ne triumfiraju niti nad kršćanskom kulturom niti nad Evropom.

Framazunska je loža vlada u vladi, država u državi, pa nije čudo što je dotle došlo, te su vlada i narod u Italiji i Portugalskoj zabranili ložama i opstanak. Od evropskih država loža sada najjače hara u Francuskoj, Českoj i u SHS. Stoga se tu najviše govori i deklamuje o parlamentarnoj demokraciji. No gdje se mnogo govori o poštenju, znak je da ga je tu malo. Slično je s jadnom »demokracijom«. Tko u nju vjeruje? Političari se trude, kako da svojoj oligarhiji osiguraju vlast i sve dakako u ime tobožnje — demokracije. Neprestano mijenjaju izborni nacrt i red, da lakše i sigurnije izigraju svaku slobodu. Dobro je opazio španjolski filozof Balmes već polovicom XIX. vijeka: »Gdje kršćanstvo nije postojalo, tu je puk bio plijenom nekolicine ljudi. Prolistajte povijest, pozovite se na iskustvo; ta se činjenica nalazi svugdje i u svako doba, pa nema tu iznimke ni kod starih republika, koje su inače tako pazile na svoju slobodu. Većina je živjela u ropstvu, i ako pod zvučnim oblicima slobode; tu je vanjšina bila lijepa, ali je nemirna masa služila svojevoljivosti svakog buntovnika. Kod kršćana se doduše često činilo, kao da oni nijesu za slobodu, ali u stvari nije to tako. Ako pod slobodom razumijemo vladanje pravednih ljudi, koji traže dobro mase, uvažuju i cijene čovječja prava i na tome temelje svoje zakone, onda je kršćanstvo bilo u prilog slobodi (demokracije). Ta pogledajmo sve važnije pojave evropske civilizacije u doba, kada je katolicizam sam tuđe vladao. Tu vidimo, da svi oblici, sve uredbe te civilizacije, svi njezini razni pravci idu za tim, da koriste puku, većini naroda. I to traje, što ide za tim ciljem; sve probada, što se tome protiviti. Zašto se to ne događa i u drugim zemljama, gdje nije bilo katoličke Crkve?« (Protestantizam i katoličanstvo II, 314 u njem. prevodu.)

Ovdje ne treba daljeg dokazivanja, jer svojim očima vidimo, kako svugdje oko nas ima tako malo i političke i društvene slobode; kako vlada samo nekoliko ljudi javnim životom, državom i bankama, novinstvom i tržištima. Drukčije je, gdje gospodari katolička kultura. To priznaje tako javno i jasno i sam Guizot u petom poglavlju svoje »Opće povijesti evropske civilizacije«. Pravo veli Kreont kod Sofokla: »Što je jasno, to se ne da kriti« (Edip na Kolonu).

3. Tko će spasti Evropu?

Ruski je filozof Nikola Berdiaeff izdao svršetkom 1926. svoje djelo »Novi srednji vijek«. U njemu on opisuje, što je sve humanizam krio u sebi, pa ističe njegovu klicu raspadanja: zabacivši Boga uništio je u čovjeku i čovjeka. Zašto? Jer čovjek ne postoji nego kao »slika i prilika Božja«. I taj se čovjek gubio od humanizma kroz renesansu do naše dobe malo po malo, ali progresivno i stalno. I tako u integralnom socijalizmu, u ruskom boljševizmu od »čovjeka« ostadoše samo »nečovječne mase«, gdje je »čovjek« sasma uništen kao osobnost, gdje je postao žrtvom države ili »nečovječne kolektivnosti«. To je zadnji ponor. No sada je nadošao čas, kada je ovaj ponor postao vidljiv i jasan. Mi sada ulazimo u »novi srednji vijek«. I zadnje su koprene dignute, koje su nam skrivale ponor. Sunce novog vijeka raspršuje iluzije i krive ideje. Civilizacija, koja je bježala od Boga i plašila se Kristove istine, ta civilizacija bježi ispred zore nove dobe, »svete dobe«. Mi sada izlazimo iz »svjetovne dobe« i ulazimo u »svetu«. Novo pokoljenje ima takovu čudorednu svijest, da je pokoljenje XIX. vijeka ne bi prepoznalo; javlja se nova elita duha. Tu utopije bježe pred realnošću, koja je djelo Božje, ne čovječe; satanokracija iščezava pred novim vijekom.

Berdiaeff je učenik velikog Solovjeva. Obojica očekuju spas Evrope od Kristove Crkve; ne od humaniteta, kako ga zagovara i širi framazunska loža pod krinkom lažne demokracije. Berdiaeff je bio marksista, ali je g. 1900. prekinuo svaki dodir s komunističkim socijalizmom, kada je istupio s djelom »Subjektivizam i individualizam u socijalnoj filozofiji«. On je kršćanski optimista kao i njegov učitelj. Samo ga jedan korak dijeli od njega. Berdiaeff naima ne očekuje spas svijeta i Evrope doduše od »svete sinode« ruske (jer je ona u njegovim očima samo politička organizacija), nego od Patrijarhalne Crkve. No koja je to crkva? I on kuca na vratima te Crkve, u koju je njegov učitelj prije smrti (1904.) i otvoreno bio ušao. To je Rimo-katolička Crkva. Ova je jedina za sve narode i sve vijekove ista i obuhvaća istinu vazda jednako.

Krist reče o sebi Židovima: »Ako vas Sin oslobodi, doista ćete biti slobodni« (Iv. 8, 36). To vrijedi i za naš vijek. A kako nam sve činjenice pokazuju, te slobode nema nego u rimo-kato-

ličkoj Crkvi. Tako umuje i Solovjev u svojem djelu »Opća Crkva«. Na to nas eto upućuje i drugi ruski filozof, Nikola Berdiaeff.

Tko će dakle spasti Evropu od sudbine kralja Leara?
Jedino plemenita Cordelija, ta predstavница rimo-katoličke kulture; jedino rimska Crkva.

Dakle ili u duševnu bijedu i propast ili natrag k svetoj rimskoj Crkvi!
A.

Sveti Polikarpo

Njegov značaj, njegovi spisi i njegovo mučeništvo.

I. »Apostolski Oci nisu veliki spisatelji, ali su veliki značajevi«.

Tu istinitu riječ protestantskog pozitivnog bogoslova Edmunda de Pressensé († 1891.) anglikanski biskup Lightfoot ovako publicizira: »Slog je apostolskih Otaca dosta nemaran. Premalo pregledno prikazuju svoj predmet, a nauka im nije sustavno obrađena. U jednu su ruku u oštroj opreci (?) s dubokim i jasnim shvaćanjem novozavjetnih hagiografa; u drugu ruku nemaju one znanstvene izobrazbe, kojom su se odlikovali Oci 4. i 5. vijeka, i koja je ove usposobila, da formuliraju vjersku nauku poput bedema protiv samovoljne špekulacije...«

Pisac se ovdje (valjda nehotice) dvoumno izražuje. Apostolski Oci istina ne dostizavaju dubine i jasnoće Duhom Svetim nadahnutog pisca Novog Zavjeta, napose evanđelja. Ali se ipak u dubokom shvaćanju onih predmeta, što ih prigodno obrađuju, mogu mjeriti sa svakim drugim svetim Ocem; a posebna prednost njihovih spisa leži u tom, što nam ovi prvi Oci kao neposredni svjedoci apostolske tradicije vjerno prikazuju čistu nauku evanđeosku, provedenu u životu Pracrkve, i tako unaprijed ruše moderne konstrukcije o tobožnjoj postepenoj transformaciji Pracrkve u katoličku Crkvu.

»Ipak opažamo, veli Lightfoot dalje, u apostolskih Otaca veliku osjećaj čudoredni, ozbiljnu svijest osobne odgovornosti i revnost kršćanske pobožnosti, koja krasno svjedoči za utjecaj evanđelja na ove različite značajeve te će njihovim spisima za uvijek osigurati takovo štovanje, koje nije nikako u razmjerju s njihovim (isključivo) književnim zaslugama. Ljubežljivost i vedrina Klementa Rimskoga, čiji je duh posve zaronio u promatranje sklada između prirode i milosti; ognjena revnost Ignacija Antiohijskoga, u kojem je svesilna čežnja za mučeničkom smrću ugušila svaku (čisto) ljudsku strast; neuskolebiva stalnost Polikarpa Smirnskoga, koji je sav dugi život svoj isključivo posvetio toj za-